

تعیین تاثیر آموزش‌های مهارتی بازارمحوری بر میزان رضایت مندی و سودمندی کارآموزان آموزش فنی و حرفه ای استان آذربایجان غربی

۹۱۰۰۰

حسن نعلبندی amir_aaaa18@yahoo.com

چکیده

هدف از انجام تحقیق بررسی تاثیر آموزش‌های مهارتی بازارمحوری بر میزان رضایت مندی و سودمندی کارآموزان آموزش فنی و حرفه ای استان آذربایجان غربی بود. جامعه آماری کلیه کارآموزان دوره‌های بازار محور در اداره کل آموزش فنی و حرفه ای آذربایجان غربی که در بازه زمانی ۱۳۹۴/۱/۱ لغایت ۱۳۹۴/۶/۱ آموزش دیده بودن که بر اساس آمار ۷۰۰ نفر بودند. که بر اساس جدول مورگان و به صورت تصادفی ۲۵۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای جمع آوری داده‌ها از پرسش نامه محقق ساخته استفاده گردید. داده‌ها با استفاده از تحلیل مسیر مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان داد که آموزش‌های مهارتی بازارمحوری بر میزان رضایت مندی و سودمندی کارآموزان آموزش فنی و حرفه ای استان آذربایجان غربی تاثیر معنی داری ندارد.

واژگان کلیدی: بازار محوری، آموزش مهارتی، فنی و حرفه ای، رضایت مندی

مقدمه

عصر حاضر یعنی، شرایط و چگونگی عملکرد بازار کار و ظهور اقتصاد دانش-محور، توجه به منابع انسانی توانمند و دارای مهارت‌های فنی و حرفه ای را ضروری ساخته است (مهر محمدی، ۱۳۸۱). تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جوامع در قالب آموزش‌های فنی و حرفه ای از اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم مورد توجه بسیاری از کشورهای جهان قرار گرفت. در پی پیشرفت‌های علمی و صنعتی پس از جنگ جهانی دوم آموزش‌ها به طور بی سابقه ای گسترش یافت، تا آنجا که توسعه برنامه‌های آموزش فنی و حرفه ای، از اهداف ملی بیشتر کشورها قرار گرفت و امروزه یکی از شاخص‌های موفقیت هر کشوری، توسعه آن در سه بخش صنعت، کشاورزی و خدمات محسوب می‌شود. توسعه این سه بخش نیازمند تربیت نیروی انسانی ماهر و کارآمد در زمینه‌های فنی و حرفه ای متناسب با بازار کار است (بحرینی، ۱۳۸۵). از مهم‌ترین نیازها برای پیشرفت یک کشور، توسعه آموزش‌های فنی و حرفه ای می‌باشد زیرا نیروی انسانی کار آزموده یکی از عوامل تعیین کننده در رشد و توسعه کشورها محسوب می‌شود. چشم اندازهای متفاوتی نسبت به آموزش‌های فنی و حرفه ای وجود دارد به عبارت دیگر تفاوت در نوع نگاه و تعریفی که برای آموزش فنی و حرفه ای وجود دارد، انتظارات و توقعات متفاوتی را نسبت به آن ایجاد می‌کند (بیب، ۲۰۰۴ به نقل از صالحی، ۱۳۸۳). از سوی دیگر لازم است بین آموزش‌های عرضه شده و نیاز بازار کار تناسب و هماهنگی وجود داشته باشد. یکی از ضعف‌های عمده کشورهای در حال توسعه این است که برای پرورش نیروی انسانی خود از غرب الگو برداری کرده‌اند در حالیکه کشورهای صنعتی غرب به‌طور منظم نظام آموزشی خود را با شرایط جدید فنی-اقتصادی جهان مورد تجدید نظر قرار می‌دهند ولی این نوع نوآوری‌ها در کشورهای در حال توسعه مشاهده نمی‌شود. چنانچه صنعت و سایر بخش‌های اقتصادی کشور بایستی به تحولات سریع تکنولوژی توجه کند، آموزش‌های فنی و حرفه ای نیز باید رشته‌ها و استانداردهای آموزشی خود را متناسب با پیشرفت‌های تکنولوژیک سریعاً بهبود بخشند، به همین دلیل در کشورهای صنعتی در صورت احساس نیاز صنعت به رشته جدیدی که در پیشرفت تکنولوژی مؤثر باشد طی کوتاه‌ترین زمان ممکن، امکان تدوین و بازنگری برنامه درسی و راه اندازی آن رشته در مراکز آموزشی صنعتی و غیره وجود دارد (ایزدی، ۱۳۸۱). یکی از چالش‌های عمده ای که هنوز سیاست گذاران و برنامه ریزان نظام‌های آموزشی حرفه ای در کشورهای در حال توسعه همانند کشورهای توسعه یافته با آن روبرو هستند، توانایی عملیاتی کردن مفهوم در هم تنیدگی، و نه منحصراً هم آهنگی و هم زیستی استانداردها و ارزش‌های آموزشی و شغلی است. شکاف یا جدایی میان نظام آموزش و دنیای کار، به ویژه بیش از همه در کشورهای در

حال توسعه به چشم می‌خورد، یکی از عمده‌ترین نارسایی‌های آموزش حرفه ای در این کشورهاست (رابرت و همکاران، ۱۹۸۵). اینکه یکی از ملاک‌های اصلی اثر بخشی آموزش‌های فنی و حرفه ای، توانمندی این آموزش‌ها در تربیت نیروی انسانی مورد نیاز بازار کار است، این عبارت حاوی دو مفهوم اصلی است: اول اینکه آموزش‌های فنی و حرفه ای باید نیروی انسانی برای آن دسته از مشاغل تربیت کند که نسبت به مشاغل دیگر اهمیت بیشتری دارند یا به بیان دیگر بازار کار بهتری برخوردارند، دوم اینکه آموزش‌های فنی و حرفه ای باید در تربیت شغلی آن دسته از دانش‌ها و مهارت‌هایی را آموزش دهد که لازمه ایفای نقش مؤثر شغلی از سوی شاغل است. اصل مشترک این است که تربیت نیروی انسانی باید مبتنی بازار محوری باشد. معمولاً استاندارد آموزشی در خصوص اهداف و محتوای آموزشی و به تناسب آن طول دوره و ساختار آموزشی را توضیح می‌دهد. این استانداردها محور اصلی آموزش‌های فنی و حرفه ای از یک سو و تطابق محتوا با بازار کار جامعه متبوع از سوی دیگر می‌باشد. از اینرو تحقیق حاضر به دنبال پاسخ گویی به این سوال بود که آیا آموزش‌های مهارتی بازارمحوری بر میزان رضایت مندی و سودمندی کارآموزان آموزش فنی و حرفه ای استان آذربایجان غربی تاثیر معنی داری دارد.

روش شناسی

روش تحقیق توصیفی پیمایشی بود. جامعه آماری کلیه کارآموزان دوره‌های بازار محور در اداره کل آموزش فنی و حرفه ای آذربایجان غربی که در بازه زمانی ۱۳۹۴/۱/۱ لغایت ۱۳۹۴/۶/۱ آموزش دیده بودن که بر اساس آمار ۷۰۰ نفر بودند. که بر اساس جدول مورگان و به صورت تصادفی ۲۵۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. در مرحله اجرای پژوهش پس از ارائه توضیحات مقدماتی درباره ابزار اندازه گیری و هدف از اجرای آزمون، نحوه پاسخ گویی به آزمون ها برای شرکت کنندگان به طور مفصل شرح داده شد. در خصوص ملاحظات اخلاقی پس از کسب رضایت نامه از افراد و دادن آگاهی های لازم، به آنها اطمینان داده شد که اطلاعات دریافت شده فقط در این پژوهش استفاده خواهد شد و از هرگونه سوء استفاده محفوظ خواهد بود. برای اندازه گیری متغیرهای پژوهش از پرسش نامه محقق ساخته استفاده گردید. این پرسش نامه حاوی ۲۳ سوال بود که سوالات ۱ تا ۴ برای اندازه گیری بازار محوری، ۵ تا ۱۰ رضایتمندی و ۱۱ تا ۱۴ سودمندی، ۱۵ تا ۱۹ نگرش و ۲۰ تا ۲۳ کیفیت زندگی را مورد سنجش قرار می داد. با توجه به اهداف تحقیق سوالات مربوط به بازار محوری، رضایتمندی و سودمندی مورد تحلیل قرار گرفت. روایی پرسش نامه مورد تأیید اساتید و کارشناسان قرار گرفت. برای تعیین پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید. نتایج حاکی از مقدار آلفای ۰/۷۴ برای بازار محوری، ۰/۷۴۲ برای رضایتمندی و ۰/۷۵ برای سودمندی بود که حاکی از پایایی مطلوب ابزار اندازه گیری است. برای تحلیل داده ها از تحلیل مسیر استفاده گردید.

نتایج

تاثیر آموزش‌های مهارتی بازار محور بر رضایتمندی مورد بررسی قرار گرفت. در جدول ۱ تحلیل عامل اکتشافی متغیر رضایتمندی ارائه شده است.

جدول ۱. آزمون KMO و بارتلت

۰/۸۱۳	آزمون کفایت داده کایزر- مایر- اوکلین	
۲۶۹/۱۹۵	خی - اسکوتر تقریبی	
۱۵	درجه آزادی	
۰/۰۰۰	معنی داری	
	آزمون بارتلت	

میزان کفایت داده‌ها در آزمون کایزر-میر-اولکین و بارتلت باید بیشتر از ۰/۷ باشد که در متغیر فوق این میزان رعایت شده و بیشتر از ۰/۷ می‌باشد. برای انتخاب تعداد مؤلفه، از روش ارزش مقدار ویژه استفاده شده که بایستی مؤلفه‌هایی که بالاتر از ۱/۴ هستند، به کار برده شده و همچنین برای تعیین عامل‌های مناسب، مقدار پیش فرض ۰/۳۰ در نظر گرفته شده است (جدول ۲).

جدول ۲. ماتریس اشتراکات

استخراج شده	اولیه	
۰/۴۷۷	۱/۰۰۰	رضایتمندی ۱
۰/۳۵۸	۱/۰۰۰	رضایتمندی ۲
۰/۳۷۹	۱/۰۰۰	رضایتمندی ۳
۰/۴۹۴	۱/۰۰۰	رضایتمندی ۴
۰/۵۲۴	۱/۰۰۰	رضایتمندی ۵
۰/۴۰۷	۱/۰۰۰	رضایتمندی ۶

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، میزان درصد تجمعی واریانس کل قبل و بعد از چرخش برای دو عامل تعیین شده برابر با ۴۴/۱۵۰ است و همان طور که مشاهده می‌شود قبل از چرخش، بیشترین واریانس را عامل اول در بر می‌گیرد. در حالی که بعد از چرخش این واریانس برحسب اهمیت آن عامل مشخص می‌شود. در جدول ۲، ما در بخش چرخش و در قسمت مقادیر ویژه مشاهده می‌کنیم که همه عامل‌ها از ارزش ویژه بالای ۱/۴ برخوردارند که نشان دهنده اهمیت معنی دار بودن هر دو عامل می‌باشد.

جدول ۳. کل واریانس تبیین شده

مؤلفه	مقادیر ویژه اولیه		مجموع مجذورات بارهای استخراجی		
	کل	واریانس %	کل	واریانس %	
۱	۲/۶۳۸	۴۳/۹۷۴	۲/۶۳۸	۴۳/۹۷۴	۴۳/۹۷۴
۲	۰/۸۳۲	۱۳/۸۷۳	۵۷/۸۴۶		
۳	۰/۷۷۷	۱۲/۹۴۹	۷۰/۷۹۶		
۴	۰/۶۳۱	۱۰/۵۲۳	۸۱/۳۱۹		
۵	۰/۵۹۰	۹/۸۳۸	۹۱/۱۵۷		
۶	۰/۵۳۱	۸/۸۴۳	۱۰۰		

روش استخراج: تحلیل مؤلفه اصلی

در ادامه طبق جدول ۴، اولین مرتبه تکرار ماتریس مؤلفه‌های اصلی پس از چرخش قابل ملاحظه است:

جدول ۴. ماتریس مؤلفه a

مؤلفه	
۱	
۰/۶۹۱	رضایتمندی ۱
۰/۵۹۷	رضایتمندی ۲
۰/۶۱۹	رضایتمندی ۳
۰/۷۰۳	رضایتمندی ۴
۰/۷۲۸	رضایتمندی ۵
۰/۶۳۷	رضایتمندی ۶

در جدول ۵ با توجه به اینکه ضریب تخمین حاصل از مدل یابی معادلات ساختاری عدد ۰/۲۹۱ را نشان می‌دهد که منجر به محاسبه آماره تی به میزان ۱/۰۴۰ گردیده است و با توجه به اینکه آماره تی باید خارج از محدوده $\pm ۱/۹۶$ باشد. می‌توان گفت که رابطه معنادار میان آموزش‌های مهارتی بازار محور و رضایت مندی وجود ندارد.

جدول ۵. نتایج تحلیل مسیر

Sig	t آماره	تخمین (ضریب مسیر رگرسیونی)	
۰/۲۹۸	۱/۰۴۰	۰/۲۹۱	رضایت ← بازار محوری

هدف بعدی تحقیق تاثیر آموزش‌های مهارتی بازار محور بر سودمندی بود. دو شاخص کایزر-میر-اولکین، و شاخص بارتلت که شاخص کایزر برای تعیین کفایت نمونه به کار می‌رود که پایستگی بالاتر از ۰/۷ باشند با توجه به جدول ۶ مشاهده می‌شود که این مورد رعایت شده است.

جدول ۶. آزمون KMO و بارتلت

۰/۷۴۳	آزمون کفایت داده کایزر-میر-اولکین
۲۷۲/۰۲۰	خی - اسکوتر تقریبی
۶	آزمون بارتلت
۰/۰۰۰	درجه آزادی معنی داری

همانطور که در جدول ۸ مشاهده می‌شود، میزان درصد تجمعی واریانس کل قبل و بعد از چرخش برای عامل تعیین شده برابر با ۵۷/۶۷ است و همان طور که مشاهده می‌شود قبل از چرخش، بیشترین واریانس را عامل اول در بر می‌گیرد و به ترتیب این میزان کاهش می‌یابد. در حالی که بعد از چرخش این واریانس بر حسب اهمیت آن عامل مشخص می‌شود. در جدول ۷، ما در بخش چرخش و در قسمت مقادیر ویژه مشاهده می‌کنیم که که همه عامل‌ها از ارزش ویژه بالای ۱/۴ برخوردارند که نشان دهنده اهمیت معنی دار بودن هر دو عامل می‌باشد.

جدول ۷. ماتریس اشتراکات

استخراج شده	اولیه	
۰/۵۰۸	۱/۰۰۰	سودمندی ۱
۰/۴۷۹	۱/۰۰۰	سودمندی ۲
۰/۶۳۶	۱/۰۰۰	سودمندی ۳
۰/۶۸۴	۱/۰۰۰	سودمندی ۴

جدول ۸. کل واریانس تبیین شده

مجموع مجذورات بارهای استخراجی			مقادیر ویژه اولیه			مؤلفه
کل	واریانس %	واریانس %	کل	واریانس %		
۵۷/۶۷۰	۵۷/۶۷۰	۲/۳۰۷	۵۷/۶۷۰	۵۷/۶۷۰	۲/۳۰۷	۱
			۷۶/۲۲۵	۱۸/۵۵۴	۰/۷۴۲	۲
			۸۹/۳۶۶	۱۳/۱۴۱	۰/۵۲۶	۳
			۱۰۰	۱۰۶۳۴	۰/۴۲۵	۴

روش استخراج: تحلیل مؤلفه اصلی

در ادامه طبق جدول ۹، اولین مرتبه تکرار ماتریس مؤلفه‌های اصلی پس از چرخش قابل ملاحظه است:

جدول ۹. ماتریس مؤلفه a

مؤلفه	
۱	
۰/۷۱۳	سودمندی ۱
۰/۶۹۲	سودمندی ۲
۰/۷۹۷	سودمندی ۳
۰/۸۲۷	سودمندی ۴

بر اساس جدول خروجی معدل یابی معادلات ساختاری، عدد به دست آمده از ضریب تخمین (۰/۰۴۹) و آماره تی استخراج شده که نشانگر عدد ۰/۴۳۳ است، می‌توان بیان نمود که این آماره در محدوده $\pm 1/96$ قرار دارد (جدول ۱۰). می‌توان گفت که رابطه معنادار میان آموزش‌های مهارتی بازار محور و سودمندی وجود ندارد.

جدول ۱۰. نتایج تحلیل مسیر

Sig	t آماره	تخمین (ضریب مسیر رگرسیون)	
۰/۶۶۵	۰/۴۳۳	۰/۰۴۹	سودمندی ← بازار محوری

بحث و نتیجه گیری

هدف از انجام تحقیق بررسی تاثیر آموزش‌های مهارتی بازارمحوری بر میزان رضایت مندی و سودمندی کارآموزان آموزش فنی و حرفه ای استان آذربایجان غربی بود. نتایج نشان داد که رابطه معنادار میان مهارت های آموزشی بازار محور و رضایت مندی وجود ندارد. در تبیین این یافته ها می توان گفت نمی توان بازارمحور کردن آموزش را دلیلی بر افزایش رضایتمندی کارآموزان دانست، چرا که کارآموز در مرحله یادگیری است و هنوز به صورت عملی وارد بازار کار نشده است. رضایتمندی در مرحله یادگیری با رضایت شغلی، تفاوت بسیاری دارد. و در این تحقیق ثابت شد که بازارمحور کردن آموزش ها تاثیری بر رضایت مندی از تحصیل ندارد، البته شاید رضایت شغلی را در آینده بالا ببرد. چرا که این آموزش ها شیوه ی کار کارآموز را بهبود بخشیده باعث رونق کسب و کار وی می شود. همچنین بین آموزش های مهارتی بازار محور و سودمندی رابطه معنادار وجود نداشت. در تبیین این یافته می توان گفت که به دلیل کارآموز بودن مصادیق تحقیق و وارد نشدن به مرحله کسب و کار رابطه ی معناداری میان آنها وجود ندارد. سودمندی از مولفه های کاملا اقتصادی است.

همانطور که در فصل دوم ذکر شد این مفهوم جزو علم اقتصاد است. بنابراین در مرحله‌ای تعریف می‌شود که شخص وارد بازار کار شده است. قطعاً بازار محور کردن آموزش‌ها سودمندی کار را در آینده افزایش خواهد داد، اما کارآموزان با توجه به اینکه در وضعیت یادگیری هستند، هنوز این موضوع را به طور کامل لمس نکرده‌اند و نادیده گرفته‌اند. با توجه به نتایج تحقیق به مدیران و مدرسان شاغل در اداره آموزش فنی و حرفه‌ای پیشنهاد می‌شود که به فکر اجرای عواملی باشند که رضایت مندی کارآموزان را افزایش می‌دهد. همچنین اداره آموزش فنی و حرفه‌ای از طریق عقد قرارداد با صنایع کوچک و بزرگ کارآموزان را به شغل‌های موقت در محیط واقعی کار بگمارد و از طریق دریافت دستمزدهایی حس سودمندی یادگیری کار را در آنها بیشتر کند.

منابع

- ایزدی، ص؛ صفار حیدری، ح (۱۳۸۱). بررسی وضعیت اشتغال کارآموزان آموزش دیده فنی و حرفه‌ای استان مازندران طی برنامه دوم توسعه اقتصادی-اجتماعی، پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، سال چهارم، شماره ۴. بحرینی، س. ص (۱۳۸۵)، بررسی تحلیلی اجرای مهندسی مجدد فرآیندها در آموزش عالی کشور، فصلنامه اندیشه صادق، شماره ۲۳.
- صالحی، ا (۱۳۸۳)، بررسی عوامل مؤثر بر کارایی آموزش دیدگان فنی و حرفه‌ای (مورد مطالعه: استان مازندران)، پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، شماره ۴.
- مهر محمدی، م (۱۳۷۸)، گزارش تحلیلی از پنجمین کنفرانس بین‌المللی یونسکو، پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت، انجمن ایرانی تعلیم و تربیت؛ وزارت آموزش و پرورش .

Robert D. Hisrich and Candida G . Brush , (۱۹۸۵) the woman Entrepreneur : Starting , Financing , and Managing a successful New Business, Lexington books, p. ۱۸ .